

MÜZİK İLE KİŞİLİK VE BENLİK İLİŞKİSİNİ KONU EDİNER BİLİMSEL YAYINLARIN İNCELENMESİ

ANALYSIS OF THE SCIENTIFIC LITERATURE DISCUSSED MUSIC WITH PERSONALITY AND SELF

Derya KAÇMAZ*

ÖZ: Kişilik ve müzik, benlik ve müzik bağlantılı araştırmalar, Müzik Bilimleri çalışmaları çerçevesinde ve *Müzik Psikolojisi* bağlamında ele alınmaktadır. Kişilik ve benlik kavramları, hem bireysel hem de toplumsal boyutlara sahiptir. Aynı zamanda, kişinin duygu, düşünce ve estetik dünyasını yansıttıkları için, müziği ve müzikle ilgili tüm süreçleri anlamayı hedefleyen müzik bilimi araştırmalarında önemli bir yere sahip oldukları düşünülmektedir. Bu nedenle, ülkemizde sözü edilen bağlamda yapılan yayınlar incelenerek, araştırmacılara bir bakış açısı sunmak hedeflenmiştir. Çalışma, betimsel nitelikte bir nitel araştırma olup, literatürdeki yayınların içerik analizi yoluyla değerlendirilmesine dayanmaktadır. Araştırmada, doküman analizi kullanılarak veri toplanmıştır. Çalışmada toplanan veriler içerik analizi ile çözümlenmiştir. İçerik analizi ile elde edilen veriler Microsoft Excel programı kullanılarak betimsel istatistik yöntemlerinden frekans ve yüzde hesaplamalarıyla analiz edilmiştir. Yayınların ilişkilendirildikleri konulara, kişilikle ilgili kavramlara, benlikle ilgili kavramlara göre dağılımları belirlenirken çalışmaların birden fazla kodla kodlanabilmesi nedeniyle, kod frekansları toplamı çalışmaya dâhil edilen yayın sayısı olan 64’ ten farklı bulunmuştur. Analizler sürecinde temalar oluşturulmuş ve tablolar halinde sunulmuştur. Konu dağılımları bakımından *duygu durum*, *akademik başarı*, *müzik tercihi-müzik beğenisi*, *sosyal gelişim* unsurları; müzik ile ilgili kavramlar bakımından, *müzik eğitimi* ve *çalgı*; kişilik ile ilgili kavramlar bakımından, *Beş Büyük Kişilik Özelliği*; benlik ile ilgili kavramlar bakımından ise *Benlik Saygısı* öne çıkan unsurlar olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Müzikoloji, Müzik Psikolojisi, Kişilik, Benlik, İçerik Analizi

ABSTRACT: Personality and music, as well as self and music-related researches, are addressed within the framework of Musicology studies and in the context of Music Psychology. Given that the concepts of personality and self encompass both individual and social dimensions, and reflect an individual’s emotional, cognitive, and aesthetic world, they are considered to hold significant importance for musicological research aimed at understanding music and all related processes. Accordingly, this study aims to provide researchers with a perspective by examining scientific publications conducted in the aforementioned context within our country. This study is a descriptive qualitative research based on the content analysis of publications in the literature. Data were collected using document analysis. The collected data were analyzed through content analysis. The data obtained through content analysis were analyzed using descriptive statistical methods, specifically frequency and percentage calculations, within Microsoft Excel. While determining the distribution of publications in relation to their associated topics, concepts of personality, and concepts of self, the total frequency of codes was found to differ from the total

* Dr.Öğr.Üyesi-Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü/Sivas-deryakacmaz77@gmail.com (Orcid: 0000-0002-9248-6954)

number of publications included in the study (64) due to the possibility of coding studies with multiple codes. Themes were created during the analysis process and presented in tables. In terms of topic distribution, mood, academic achievement, music preferences/music appreciation, and elements of social development have emerged as prominent aspects. Regarding concepts related to music, music education and instruments stand out; concerning concepts related to personality, the Big Five Personality Traits take precedence; and in terms of self-related concepts, Self-Esteem has been a notable focus.

Keywords: Musicology, Music Psychology, Personality, Self, Content Analysis

Giriş

Müzik Bilimleri genel çerçevesi altında birçok yan çalışma alanı ve başlığı bulunmakla birlikte, özellikle son yıllarda disiplinlerarası çalışmalar giderek artmaktadır. “En özlü anlatımı ile disiplinlerarası yaklaşım, öğrenilmesi ya da incelenmesi gereken bir konunun, sorunun veya deneyimin araştırılması için birden fazla disiplinin yöntem ve bilgisinin bir araya getirilmesi, sınanması ve raporlanmasıdır” (Karakaş, 2014:65). Modern çağda bilim dünyasının genel eğiliminin de bu yönde olduğu, farklı disiplinlerin bir arada çalıştığı bilinmektedir. Müzik Bilimi, müziğe dair bütün unsurlar üzerinde yoğunlaşıp sorular sorarak ve anlamlı ilişkiler kurarak sistematik bir yaklaşım ortaya koymak amacındadır. “İnsan bilimleri sistematik müzikoloji (ya da kültürel müzikoloji) felsefi estetik, kuramsal sosyoloji, göstergebilim, yorum bilgisi, müzik eleştirisi, kültürel çalışmalar ve cinsiyet çalışmaları gibi disiplinleri ve paradigmaları kapsar” (Parncutt, 2007:1). İnsanın duygularını yansıtmaya ve anlamlandırma yollarından birisi olarak müzik, kişilik ve benlik kavramlarıyla da yakından bağlantılıdır. Dolayısıyla, bireylerin müziğe dair dışavurumları, benlik boyutlarında müziği nasıl anlamlandırdıkları da amatör ya da profesyonel müzisyenler, besteciler, müzik araştırmacıları, müzik eğitimcileri, vb. için bir bakış açısı ortaya koyacaktır. Farklı çalışmalarda, kişilerin müzik tercihleri ile kişilik özellikleri arasındaki bağlantılar ortaya konulmuştur (Rawlings ve Ciancarelli, 1997; Rentfrow ve Gosling, 2003; Kopacz, 2005; Zweigenhaft, 2008; Greasley vd., 2013; Dobrota, Ercegovic 2015; Kaçmaz, 2016). Benzer şekilde benlik ve müzik etkileşimi üzerine yapılan yayınlarla da, müziğin benlik boyutları ile olan ilişkileri işlenmiştir (Austin, 1988; Legette, 1993; Çimen 2022; Kabakçı 2019; Vispoel vd., 2023; Kaçmaz ve Çağlar, 2022).

Kişilik

Hangimiz kişiliğimizle, onu oluşturan unsurlarla ilgili bilgi sahibi olmak istemeyiz ki? Kişilik kavramının, oldukça merak uyandıran kavramlardan birisi olduğu söylenebilir. Bizleri diğerlerinden ayıran, bize has özelliklerimiz her zaman ilgimizi çeken ve merak uyandıran bir konu olmuştur. İnsanlar beni nasıl algılıyor? Benimle, kişiliğimle ilgili neler düşünüyor? benzeri sorular hepimizin zaman zaman aklından geçmiştir. Kavramın evrensel kullanımı olan “*Personality*” kelimesi, Latince’de tiyatro oyuncularının yüzlerine taktıkları ve maske anlamına gelen *persona*

kökünden gelmektedir” (Güney, 2020:294). Elbette bu kavram bağlamında ve tarihsel süreç içerisinde yapılan sistematik-bilimsel çalışmalar, özellikle psikoloji alanında önemli yer oluşturmuştur. Kişilik kavramı üzerine, uzmanların görüş birliğine vardığı tek bir tanımdan söz edemeyiz. Araştırmacılar kavramı farklı boyutlarıyla ele alarak, çeşitli yaklaşımlarda bulunmuşlardır. “Kişilik, davranışsal gözlemle elde edilen anlam çıkarmalara dayanan bir soyutlamadır, genetik ve biyolojik eğilimleri, sosyal deneyimleri ve değişen çevresel koşulları içeren iç ve dış etkilere bağlı evrimsel bir süreci temsil etmektedir” (İnanç ve Yerlikaya, 2012:3). “Kişilik, bireyin kendisinden kaynaklanan tutarlı davranış kalıpları ve kişilik içi süreçler olarak tanımlanabilir” (Burger, 2006:23). Kelimenin kökünden ve tanımlardan da anlaşılacağı gibi kişiliğimiz, daha çok dış dünyaya karşı takındığımız, sergilediğimiz davranış ve eğilimlerimizin oluşturduğu bir bütündür diyebiliriz. Psikoloji alanında kişilikle ilgili pek çok kuram geliştirilmiştir, bunlar: Psikoanalitik Kuram, Özellik Kuramları, Eysenck’in Kişilik Kuramı, Adler’in Kişilik Kuramı, Jung’un Kişilik Kuramı, Berne’nin Kişilik Kuramı, Horney’in Kişilik Kuramı, Erikson’un Kişilik Kuramı. Kuramların her biri kişiliği farklı boyutlarıyla değerlendirmektedir (Güney, 2020:315).

Benlik

“Ben kimim? sorusuna herkesin diğer insanlardan farklı bir cevabı vardır, verilen bu cevap kişinin benlik kavramını oluşturur, benlik kavramı ise kişinin benliğinin kim ve ne olduğuna dair düşünceleri ve bireysel özelliklerini içeren kişinin kendi hakkındaki inançlarıdır” (Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2019:248). “Benlik kavramı, kişinin kendisi, vasıfları ve özellikleri hakkında sahip olduğu genel fikir olarak tanımlanabilir, dolayısıyla bir kişinin, kendisine ilişkin bilişsel temsillerini içeren algılarının bir özeti gibi düşünülebilir” (Bilgin, 2016:50). “Greenwald (1980), totaliter ego olarak adlandırdığı benliği insanın kişisel tarihçisi olarak tanımlar ve bu tarihçinin kişisel tarihi çarpıtarak yarattığını söyler, kişinin tarihini yazarken olayları kişinin açısından ele alır” (Akt. Hortaçsu, 2012:239). Dolayısıyla, benlik için kendimizle ilgili, öznel inançlarımız diyebiliriz. Öyleyse, kişilik ve benlik kavramlarının farkı nedir? “Kişinin tavır alışlarını, çevresini algılayışını, gösterdiği uyum tarzını ve tepkilerini “kişilik” başlığı altında topluyoruz. Kişiliğin bir alt yapısı ise, benliktir. Benlik, bireyin kişiliğine ilişkin kanıları kendini algılayış biçimi olarak özetlenebilir. Kişiliği yönlendiren, biçimlendiren bir öğedir” (Aslan, 1992:7). Bu nedenle, benlik, kişiliğimizin sübjektif tarafıdır, kişilik nasıl algılandığımız, benlik ise bizim kendimizi nasıl algıladığımızdır şeklinde tanımlanabilir. Kişilik araştırmalarından farklı olarak benlik çalışmalarında görüş birliğine varılmış, birden çok yaklaşım,/kuram sıralamak, ya da boyut, tür anlamında kesin ayrımlar yapmak görece daha zor olmaktadır. Ancak: *Benlik kavramı*, kendimizi nasıl tanımladığımız (benliğin bilişsel yanı), *benlik saygısı* ve ya özsaygı, kendimizi nasıl değerlendirdiğimiz ve benlik sunumu (benliğin davranışsal yanı) (Bilgin, 2016:50) şeklinde açıklanabilir. Müzik Bilimleri-

Müzik Psikolojisi araştırmaları içerisinde, Psikolojinin temel araştırma konularından olan kişilik ve benlik kavramlarının araştırmacıların dikkatini çektiği ve son on beş-yirmi yıl içerisinde ülkemizde de bu yönde yayınların arttığı görülmektedir. Bu bağlamda çalışılan bu araştırmada aşağıdaki sorulara yanıtlar aranmıştır:

1. Müzik ile kişilik ve benlik konulu bilimsel yayınlar, *yayın türü* açısından nasıl bir dağılım göstermektedir?

2. Müzik ile kişilik ve benlik konulu lisansüstü tezler, yayınlandıkları yıl, bağlı oldukları *niversite* ve *enstitüler* açısından nasıl bir dağılım göstermektedir?

3. Müzik ile kişilik ve benlik konulu makaleler, *yıl* ve *makale türü* açısından nasıl bir dağılım göstermektedir?

4. Müzik ile kişilik ve benlik konulu bilimsel yayınlar, ilişkilendirildikleri *konular* açısından nasıl bir dağılım göstermektedir?

5. Müzik ile kişilik ve benlik konulu bilimsel yayınlar *müzikle ilişkili kavramlar* açısından nasıl bir dağılım göstermektedir?

6. Müzik ile kişilik ve benlik konulu bilimsel yayınlar, *kişilikle ilişkili kavramlar* açısından nasıl bir dağılım göstermektedir?

7. Müzik ile kişilik ve benlik konulu bilimsel yayınlar, *benlikle ilişkili kavramlar* açısından nasıl bir dağılım göstermektedir?

8. Müzik ile kişilik ve benlik konulu bilimsel yayınlar, *araştırma yaklaşımı/desenı* açısından nasıl bir dağılım göstermektedir?

9. Müzik ile kişilik ve benlik konulu bilimsel yayınlar, *rneklem grubu(alışma grubu)* açısından nasıl bir dağılım göstermektedir?

10. Müzik ile kişilik ve benlik konulu bilimsel yayınlar, kullanılan *veri toplama araçları* açısından nasıl bir dağılım göstermektedir?

11. Müzik ile kişilik ve benlik konulu bilimsel yayınlar, *veri analiz yöntemleri* açısından nasıl bir dağılım göstermektedir?

1. Yöntem

1.1. Araştırma Modeli

Çalışma, betimsel nitelikte bir nitel araştırma olup, literatürdeki yayınların içerik analizi yoluyla değerlendirilmesine dayanmaktadır. “Betimsel araştırmalar, belirlenen bir durumu olabildiğince tam ve dikkatli bir şekilde tanımlayan araştırmalardır” (Büyüköztürk vd. 2011:21). Nitel araştırma ise, “...gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir” (Yıldırım ve şimşek, 2008:39).

1.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmada, doküman analizi kullanılarak veri toplanmıştır. “Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar” (Yıldırım ve şimşek,

2008:187). “Araştırma problemine ilişkin olarak yazılı ve görsel dokümanların incelenmesi daha zengin ve kapsamlı bir çıkarım sağlanması açısından oldukça önemlidir” (Baş ve Akturan, 2008:117).

2000-2024 yılları arasında Türkiye’de müzik ile kişilik ve benlik kavramlarını ele alan bilimsel yayınlar (makaleler, tezler) çalışma kapsamındadır. Veri toplama sürecinde, “müzik ve kişilik”, “müzik ile kişilik” “müzik ve benlik” “müzik ile benlik” anahtar kelimeleri kullanılarak gerekli taramalar yapılmıştır. İlgili konular çerçevesinde 28 makale ve 36 tez araştırmaya dâhil edilmiştir. Bu doğrultuda araştırmanın örneklemini 2000 yılından bu yana yazılan 36 lisansüstü tez ve 28 makale oluşturmaktadır. Lisansüstü tezlere, YÖK Ulusal Tez Merkezi sayfasından (URL-1; Eylül-Aralık 2024), makalelere ise Google Akademik (URL-2; Eylül- Aralık 2024) veri tabanından ulaşılmıştır.

1.3. Veri Analizi

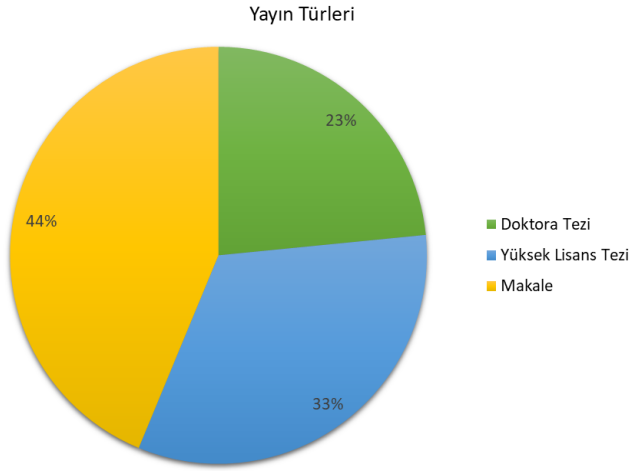
Çalışmada toplanan veriler içerik analizi ile çözümlenmiştir. “İçerik çözümlemesi olarak da adlandırılan içerik analizi, ele alınan herhangi bir kaydedilmiş iletişim biçiminin içeriğine odaklanmaktadır” (Gül ve Nizam, 2021:182). “Nitel içerik çözümlemelerde metnin içerisinde önemli olarak görülen temalardan kategoriler oluşturulmakta ve sosyal gerçekliğin çoklu tanımlamalarıyla betimlemeler yapılmaktadır” (Metin ve Ünal, 2022:277).

İçerik analizi ile elde edilen veriler Microsoft Excel programı kullanarak betimsel istatistik yöntemlerinden frekans ve yüzde hesaplamalarıyla analiz edilmiştir. Yayınların ilişkilendirildikleri konulara, kişilikle ilgili kavramlara, benlikle ilgili kavramlara göre dağılımları belirlenirken çalışmaların birden fazla kodla kodlanabilmesi nedeniyle, kod frekansları toplamı çalışmaya dâhil edilen yayın sayısı olan 64’ ten farklı bulunmuştur. Yine birden fazla örneklem grubu, veri toplama aracı, veri analizi türü içeren yayınlar bulunması nedeniyle ilgili tablolarda frekanslar toplamı da benzer biçimde farklılığa yol açmıştır. Analizler sürecinde temalar oluşturulmuş ve tablolar halinde sunulmuştur.

2. Bulgular

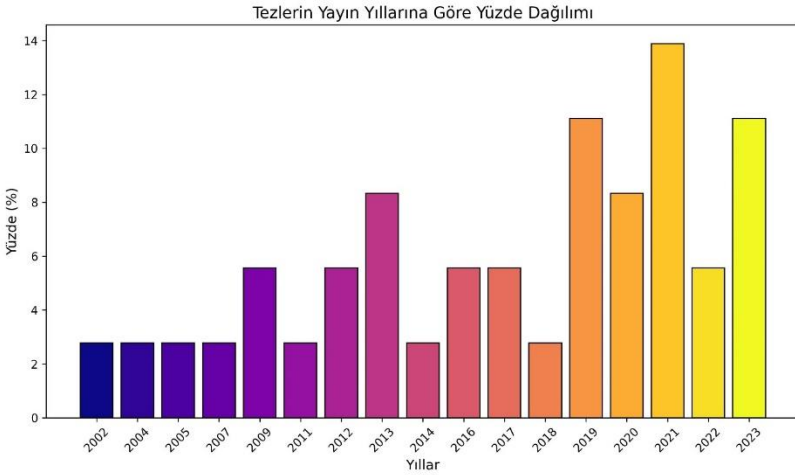
2.1. Müzik ile Kişilik ve Benlik Konulu Bilimsel Yayınların, Yayın Türü Açısından Dağılımları

Yayınların %44 ile büyük çoğunluğu makale türünde yazılmıştır, bunu %33 ile yüksek lisans tezleri ve %23 ile doktora tezleri izlemektedir.

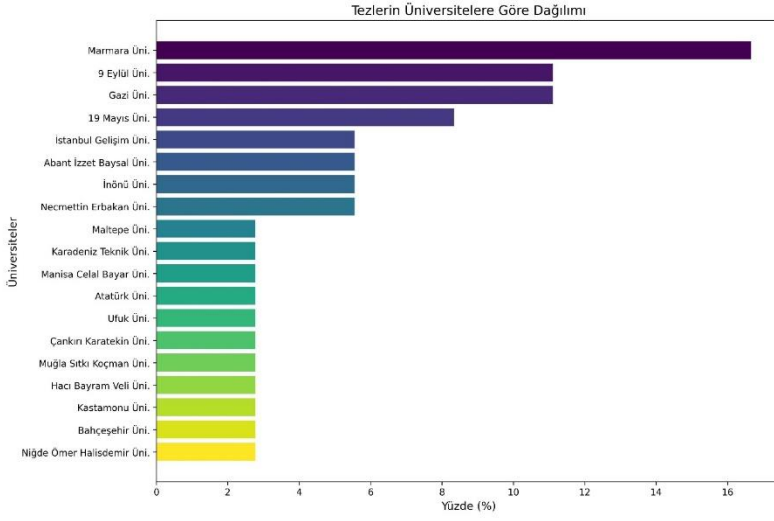

2.2. Müzik ile Kişilik ve Benlik Konulu Lisansüstü Tezlerin, Yayınlandıkları Yıl, Bağlı Oldukları Üniversite ve Enstitüler Açısından Dağılımları

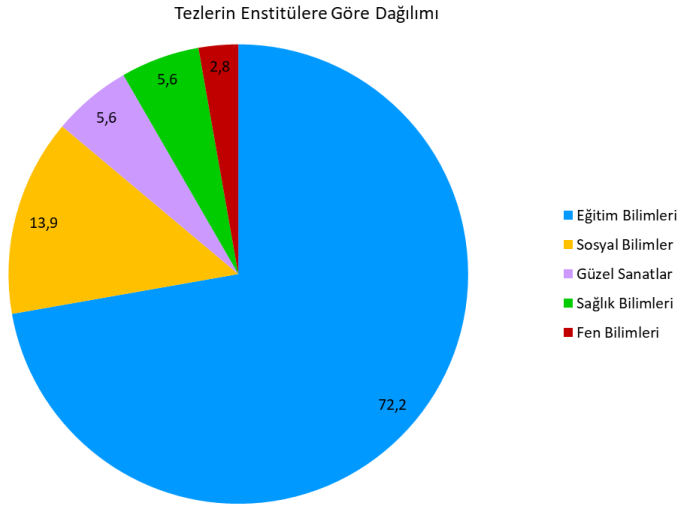
Lisansüstü tezlerin yıllara göre sıklığı, %13 ile 2021, %11 ile 2019 ve 2023 %8 ile 2013 ve 2020 şeklindedir. Müzik ile kişilik ve benlik konulu lisansüstü tezlerin genel olarak son dört yılda artış gösterdiği değerlendirilmiştir.

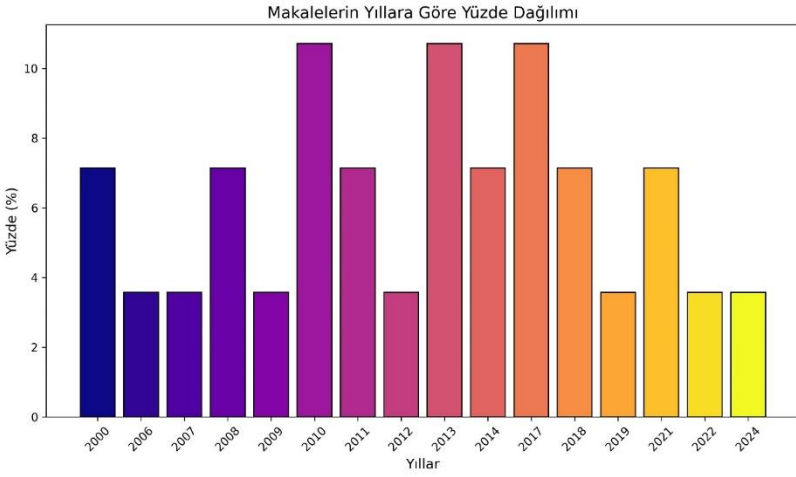
Lisansüstü tezlerin üniversitelere göre dağılımı sırasıyla, %16 ile Marmara Üniversitesi, %11 ile 9 Eylül ve Gazi Üniversitesi, %8 ile 19 Mayıs Üniversitesi şeklindedir.

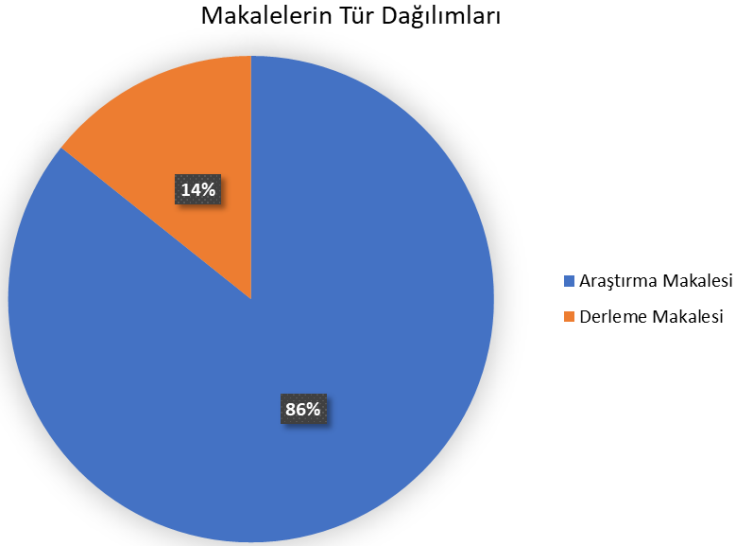
Lisansüstü tezlerin enstitülere göre dağılımı ise sırasıyla, %72.2 ile Eğitim Bilimleri, %13.9 ile Sosyal Bilimler ve %5 ile Güzel Sanatlar ve Sağlık Bilimleri şeklindedir.

2.3. Müzik ile Kişilik ve Benlik Konulu Makalelerin, Yıl ve Makale Türü Açısından Dağılımları

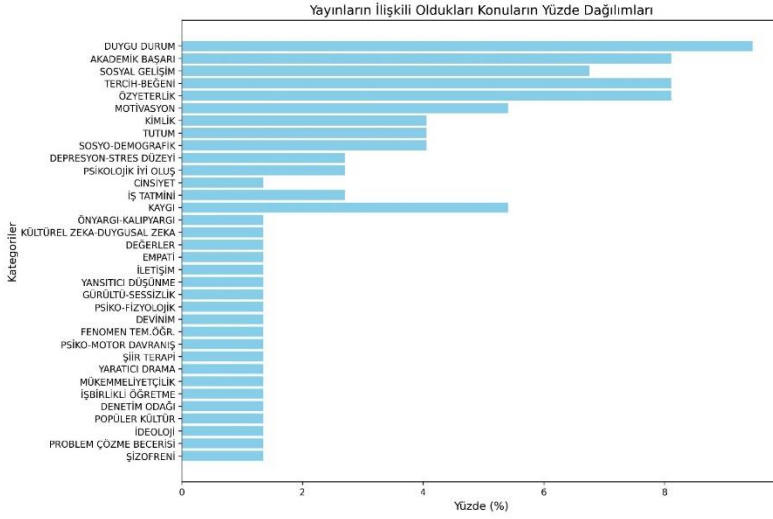

Makalelerin yıllara göre dağılımı genel olarak heterojen bir dağılım sergilemiş olup, sırasıyla %10 ile 2010-2013-2017, %7 ile 2000-2008-2011-2014-2018-2021 yılları şeklindedir.

Makale tür dağılımı %86 ile araştırma ve %14 ile derleme makale şeklindedir.

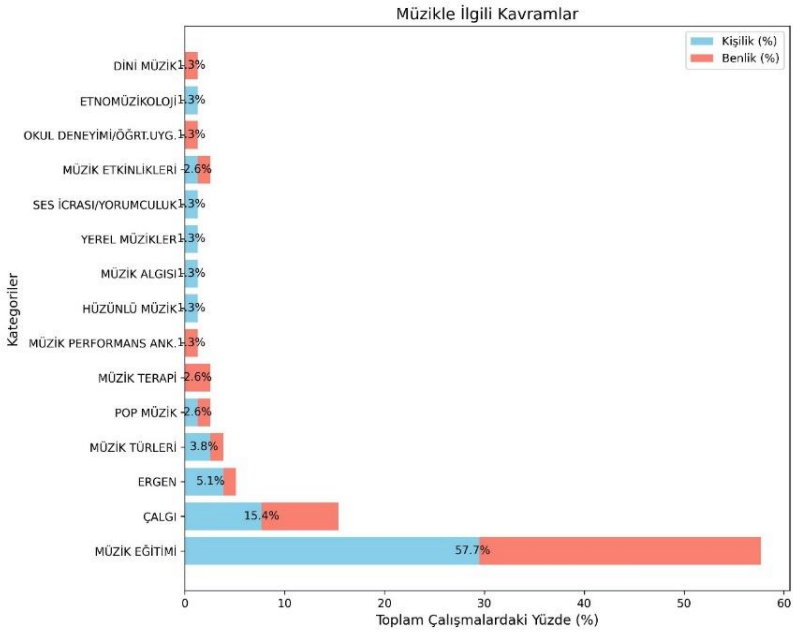
2.4. Müzik ile Kişilik ve Benlik Konulu Bilimsel Yayınların, İlişkilendirildikleri Konular Açısından Dağılımları

Yayınların konulara göre dağılımı sırasıyla %9 ile duygu durum, %8 ile akademik başarı-tercih/beğeni-öz yeterlik, %6 ile sosyal gelişme şeklindedir. Duygu durum, akademik başarı, tercih/beğeni ve sosyal gelişme konulu çalışmalarda en fazla kişilik; öz yeterlik konulu çalışmalarda ise kişilik ve benlik bağlantılı olan yayınların eşit sayıda olduğu görülmektedir.

2.5. Müzik ile Kişilik ve Benlik Konulu Bilimsel Yayınların Müzikle İlişkili Kavramlar Açısından Dağılımı

Yayınların müzikle ilgili kavramlara göre dağılımı sırasıyla %57.7 ile müzik eğitimi, %15.4 ile çalgı ve %5.1 ile ergenlerde müzik deneyimleri şeklindedir. Müzik eğitimi ve çalgı odaklı çalışmalarda kişilik ve benlik bağlantılı yayınların eşit oranlarda; ergen ve müzik odaklı çalışmalarda ise, kişilik bağlantılı yayınların daha fazla olduğu görülmektedir.

2.6. Müzik ile Kişilik ve Benlik Konulu Bilimsel Yayınların, *Kişilikle İlişkili Kavramlar Açısından Dağılımı*

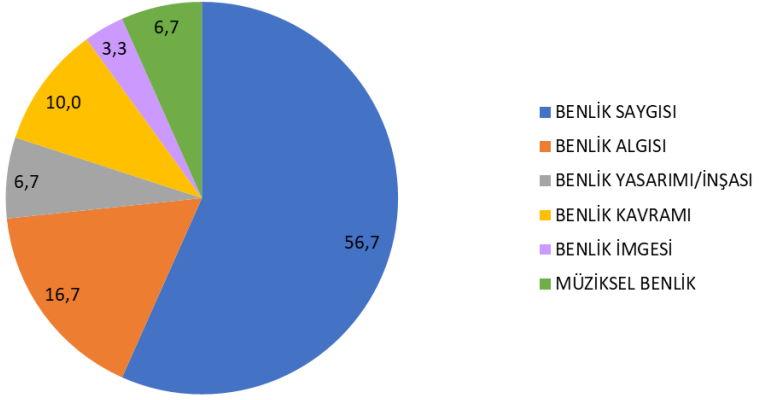

Yayınların kişilikle ilgili kavramlara göre dağılımı sırasıyla %33 ile Beş Büyük Kişilik Özelliği ve %22 ile içe dönük-dışa dönük kişilik şeklindedir.

2.7. Müzik ile kişilik ve benlik konulu bilimsel yayınların, *benlikle ilişkili kavramlar açısından dağılımı*

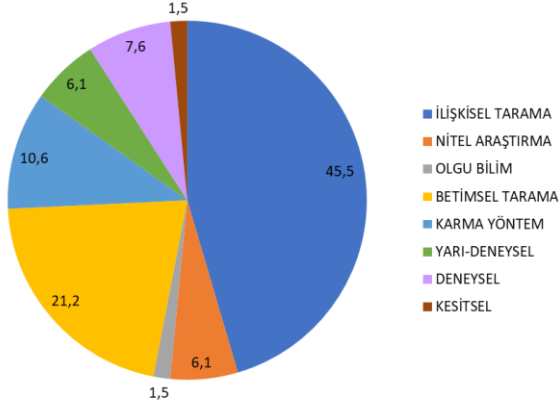
Yayınların benlikle ilgili kavramlara göre dağılımı sırasıyla, %56.7 ile benlik saygısı, %16.7 ile benlik algısı ve %10 ile benlik kavramı şeklindedir.

Yayınların Benlikle İgili Kavramlara Göre Dağılımı

2.8. Müzik ile kişilik ve benlik konulu bilimsel yayınların, araştırma yaklaşımı/deseni açısından dağılımı

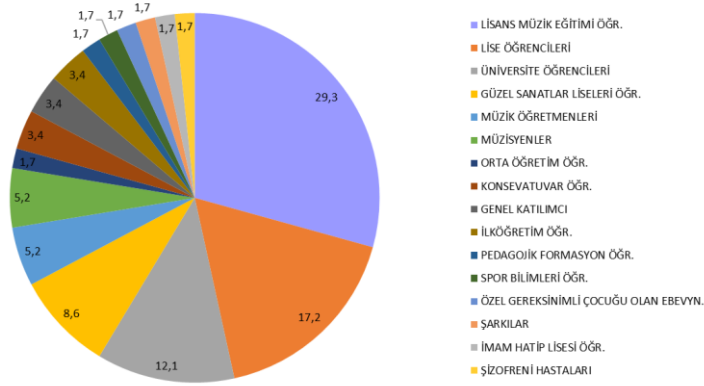
Yayınların Araştırma Desenlerine Göre Dağılımı

Yayınların araştırma desenlerine göre dağılımı sırasıyla, %45.5 ile ilişkisel tarama, %21.2 ile betimsel tarama ve %10 ile karma yöntem şeklindedir.

2.9. Müzik ile Kişilik ve Benlik Konulu Bilimsel Yayınların, Örneklem Grubu(Çalışma Grubu) Açısından Dağılımı

Yayınların Örneklem Gruplarına Göre Dağılımları

Yayınların örneklem gruplarına göre dağılımı sırasıyla, %29.3 ile lisans müzik eğitimi öğrencileri, %17.2 ile lise öğrencileri ve %12 ile üniversite öğrencileri şeklindedir.

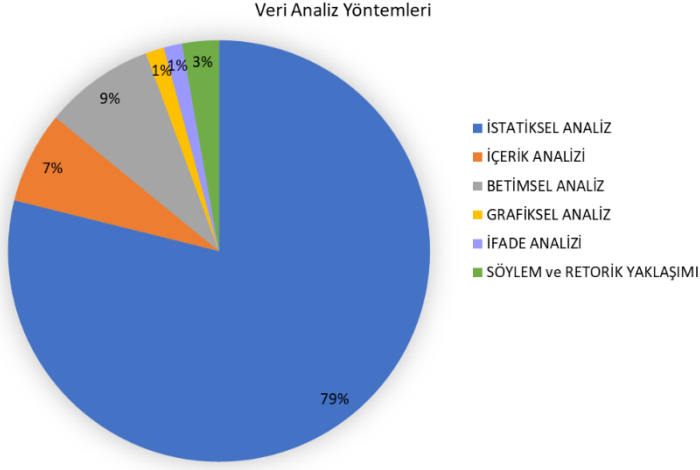
2.10. Müzik ile Kişilik ve Benlik Konulu Bilimsel Yayınların, Kullanılan Veri Toplama Araçları Açısından Dağılımı

Yayınların veri toplama araçlarına göre dağılımı sırasıyla, %20 ile kişilik ölçekleri, %18 ile müziğe ilişkin özel ölçekler, %17 ile benlik ölçekleri ve %15 ile demografik ölçekler şeklindedir.

Tablo 1.

Veri Toplama Analizleri	Sıklık (Yüzde)	Veri Toplama Analizleri	Sıklık (Yüzde)
Doküman Analizi	2,8	Terapi Motv. Ölç.	0,7
Kişilik Ölçekleri	20,4	Yansıtıcı Düşünme Eğl. Ölç.	1,4
Demografik Bilgi Formu	14,8	Uzman Görüş F.	0,7
İş Doyum Ölç.	1,4	Elektro-Fizyolojik Ölçüm	2,8
Akademik Başarı F.	0,7	Sıfat Tarama Listesi	0,7
Özyeterlik Ölç.	1,4	Tutum Ölç.	1,4
Sosyal Beceri Ölç.	0,7	Zeka Ölç.	0,7
Benlik Ölç.	16,9	Denetim Odağı Ölç.	0,7
Görüşme Formu	1,4	Yaşamda Amaç Ölç.	1,4
Dödepresyon Ölç.	0,7	Empati Ölç.	0,7
Şarkı Sözleri	0,7	Değer Ölç.	2,1
Problem Çözme Ölç.	0,7	Kaygı Ölç.	1,4
Duygu Durum Ölç.	3,5	Mutluluk Ölç.	0,7
Terapi Motv. Ölç.	0,7	Stres Ölç.	0,7
Müziğe İlişkin Özel Ölç.	17,6		

2.11. Müzik ile Kişilik ve Benlik Konulu Bilimsel Yayınların, Veri Analiz Yöntemleri Açısından Dağılımı

Yayınların veri analiz yöntemlerine göre dağılımı sırasıyla, %79 ile istatistiksel analiz, %9 ile betimsel analiz ve %7 ile içerik analizi şeklindedir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Alt problemlere ilişkin veriler, bulgular bölümünde detaylı sunulmuştur ancak, genel hatlarıyla değerlendirildiğinde:

- Yayınların büyük çoğunluğu %56 oranında *lisansüstü tez*
- Makaleler %85 oranında *araştırma makalesi*
- En çok yayın yapılan yıllar tezlerde %13 ile 2021, makalelerde ise %10 ile 2010-2013-2017 yılları
- Tezlerin çalışıldığı üniversiteler, %16 ile *Marmara Üniversitesi*, ardından %11 ile *Dokuz Eylül Üniversitesi - Gazi Üniversitesi*, % 8 ile de *Ondokuz Mayıs Üniversitesi*
- Tezlerin hazırlandığı enstitüler: %72 ile *eğitim bilimleri* ve %13 ile *sosyal bilimler* enstitüleri
- Yayınlarda konu dağılımları: % 9 ile *duygu durum*, %8 ile *akademik başarı, tercih-beğeni*, %6 ile *sosyal gelişim* konuları, ek olarak bu konularla ilgili yayınlarda da en fazla *kişilik* kavramı bağlantısı
- Müzik kavramları açısından, *müzik eğitimi* %57, *çalgı* %15, bu yayınlarda, *kişilik* ve *benlik* bağlantıları eşit oranda
- Kişilik ile ilgili kavramlar açısından %33 *Beş Büyük Kişilik Özelliği*, %22 *içe dönük-dışa dönük kişilik*
- Benlik ile ilgili kavramlar açısından %56 *Benlik Saygısı*, %16 *Benlik Algısı*
- Araştırma desenlerinden %45 *ilişkisel tarama*, %21 *betimsel tarama* yöntemi

- Örneklem grupları açısından, %29 *lisans müzik öğrencileri*, % 17 lise *öğrencileri*
- Veri toplama araçları bakımından, %20 kişilik *ölçekleri*, %18 *müzik alanına ait özel ölçekler*, %17 *benlik ölçekleri*
- Veri analiz yöntemleri açısından %78 oranında *istatistiksel analiz* yöntemi şeklinde olduğu görülmektedir.

Lisansüstü tezlerin üniversite dağılımlarının *İstanbul, İzmir, Ankara* odaklı olduğu, ancak, hem örneklem grubu çeşitliliği hem de elde edilecek sosyo-demografik verilerin çeşitliliği bakımından araştırmaların diğer bölgelerdeki üniversitelere de yayılması gerektiği düşünülmektedir. Enstitü dağılımlarının, çok büyük oranda (%72) *eğitim bilimleri* enstitülerinde olduğu görülmektedir ancak, örneklem grubu, araştırma yöntemleri ve değerlendirme aşamasında farklı alanlardan çalışmacıların bakış açılarının yansımaları anlamında, *güzel sanatlar* ve *sosyal bilimler* enstitülerinde de yayınların yoğunlaşması yararlı olacaktır. Konu dağılımları bakımından *duygu durum, akademik başarı, müzik tercihi-müzik beğenisi, sosyal gelişim* unsurları öne çıkmıştır. Örneklem grubunun çoğunlukla öğrencilerden oluşması özellikle akademik başarı ögesini açıklarken, araştırmacıların özellikle duygu durum unsuruna eğilmesi, insan doğası gereği temelde iyi hissetme, olumlu ruh hali içerisinde olma vb. gibi öğelerin daha çok merak edilmesi ve hedeflenmesi, dolayısıyla araştırma konusu olarak da seçilmesi şeklinde açıklanabilir. Ancak elbette insana odaklanan bu tür çalışmalarda, ileride çok daha spesifik ve ayrıntılı konular seçilebilir, incelenen yayınların az da olsa değiştiği; popüler kültür, şiir terapi, empati, yansıtıcı düşünme, kültürel zeka-duygusal zeka, iletişim vb. konu çeşitliliğinin, araştırmacılara farklı tartışma ve analiz imkanları sunacağı düşünülmektedir. Müzik alanıyla ilgili kavramlarda ise karşımıza büyük oranda (%57) müzik eğitimi çıkmaktadır, bu elbette örneklem gruplarının büyük oranda öğrencilerden oluşması ve eğitim bilimleri enstitülerine bağlı yayınların ağırlıkta olması ile açıklanabilir. Ancak, müzik bilimleri perspektifinden bakıldığında daha ayrıntılı ve farklı kavramlarla da bağlantılar kurulabilir, incelenen yayınların az da olsa değiştiği; müzik terapi, müzik türleri, müzik performans anksiyetesi, müzik algısı vb. bu çeşitliliğin bilimsel bakış ve analiz açısından da yayınları zenginleştireceği söylenebilir. Kişilik ile ilgili kavramlarda (%33) Beş Büyük Kişilik Özelliği öne çıkmaktadır, temelde aynı adla anılan bir kişilik kuramı (Costa ve McCrea, 1992) ve ölçeği olarak araştırmacılar tarafından çoğunlukla tercih edilmektedir. Ancak, elbette kişilik çalışmaları çok çeşitlidir, dolayısıyla farklı kişilik kuramları ve kişiliğe dair farklı unsurlar müzikle ilişkilendirilerek ortaya konabilir. Yine ele alınan yayınlarda az da olsa değinilen; çok kültürlü kişilik, içe dönük-dışa dönük kişilik, yaratıcı kişilik özellikleri vb. konular ve müzik bağlantıları üzerine daha fazla araştırma yapılabilir. Benlik ile ilgili kavramlarda, (%56) *Benlik Saygısı* öne çıkmaktadır, benlik saygısının öz saygı, öz güven gibi kavramlarla da yakından bağlantılı olması nedeniyle araştırmacılar

tarafından (özellikle de öğrencilerden oluşan örneklemin fazlalığı nedeniyle) tercih edilmiş olabileceği söylenebilir. Ancak ileride yapılacak olan yayınlarda, yine ilgili yayınların çok azında değinilen; benlik inşası/kurgusu, benlik algısı, müziksel benlik vb. ile bağlantılar daha fazla kurulabilir. Araştırma desenlerinde (%45) *ilişkisel tarama* ön plandadır, müzik ile kişilik, müzik ile benlik ve bunların yanı sıra başka değişkenlerle de bağlantılara bakılması açısından bu yöntemin tercih edilmesi olağandır. Gelecek araştırmalar için ilişkisel tarama yöntemi yanında, gözlem ya da deneysel yöntemlerin arttırılması, araştırmaları sadece anket ya da ölçek odaklı olmaktan çıkararak, daha derinlemesine analiz imkânı sağlayabilir. Dolayısıyla aynı bakış açısı veri toplama araçları için de geçerli olmaktadır. Örneklem gruplarının öğrenciler ağırlıklı olması elbette, yayınların müzik eğitimi ağırlıklı olmasıyla açıklanabilir. Özellikle müzikoloji araştırmaları açısından, ileride yapılacak yayınlarda farklı örneklem grupları ile de çalışılması (farklı yaş ve statülerde müzisyenler, çeşitli meslekler ve alanlardan müzikle ilgilenen amatör insanlar vb.), araştırmaları zenginleştirecektir.

Literatür taramasında, ülkemizde birebir kişilik ve benlik kavramları ile müzik yayınlarını inceleyen bir yayına rastlanmamıştır ancak, çalışmamız paralelinde *müzik psikolojisi* ve eğitim, *müzik tercih* ve *beğenileri*, *müzik performans anksiyetesi*, *müzik terapisi* konulu bilimsel yayınların incelemeleri mevcuttur: (Aksoy ve Göklen 2022, Akçay ve Erden 2020, Can ve Akbal 2021, Can ve Yılmaz 2019). İlgili yayınlarda da araştırmacılar veriler doğrultusunda tespitler ve tasnifler yaparak, alan araştırmacıları için perspektifler sunmuşlardır. Kişilik ve benlik kavramları hem bireysel hem sosyal yönleri olan kavramlar olarak, çok boyutluluk arz ederler. Müziğin toplumsal ve kültürel bağlantı ve etkileri, bireylerin kişilik ve benlik yapıları ile de süregelen bir etkileşim içerisinde. Müziksel pratikler, bireylerin ve toplumların kendilerini tanımlama ve yansıtırma araçlarından biridir. Kişilik ve benlik kavramları ile müzik ve tüm müzikal deneyimler/pratikler çift yönlü olarak birbirlerini etkilemekte ve dönüştürmektedirler. Doğrudan ya da dolaylı olarak müzik pratiği içerisinde olan/olmuş olan bireylerle ilgili, bunca veri sağlayacak kişilik ve benlik gibi kavramların Müzikoloji disiplininde daha fazla çalışılmasının, alana önemli katkı sağlayacaktır. Dolayısıyla müzik bilimleri alanında bu doğrultuda yapılacak çalışmaların artarak ve çeşitlenerek devamlılığının, müziği anlama çabamızda etkili olacağı ön görülmektedir.

KAYNAKÇA

Yazılı Kaynaklar

- Akçay, Ş. Ö.-Erden, E. (2020). Türkiye’de müzik beğenisi üzerine yapılmış olan akademik çalışmaların bibliyografik yöntemle incelenmesi. *Sanat Dergisi*, 36, 117-134.
- Aksoy, R. N.-Göklen, A. (2022). Türkiye’de müzik eğitimi ve psikoloji ortak alanında yazılan lisansüstü tezlerin incelenmesi: Bir içerik analizi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(83), 1305-1323.

- Aslan E. (1992), Benlik kavramı ve bireyin yaşamındaki etkileri. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4, 7—14.
- Austin, J. R. (1988). The effect of music contest format on self-concept, motivation, achievement, and attitude of elementary band students. *Journal of Research in Music Education*, 36(2), 95-107.
- Baş, T. - Akturan, U. (2008). *Nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Bilgin, N. (2016). *Sosyal psikoloji sözlüğü kavramlar, yaklaşımlar*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş. vd. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Can, Ü. K. -Yılmaz, B. (2019). Türkiye’de müzik terapi konusunda oluşturulmuş bilimsel yayınların incelenmesi. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 12(27), 794-812.
- Can, Ü. K.-Akbal, B. (2021). Türkiye’de müzik performans kaygısı üzerine yapılmış lisansüstü çalışmaların incelenmesi. *Electronic Turkish Studies*, 2021, 16(1), 85-101.
- Costa, P.T. -McCrae, R.R. (1992). Four ways the five factors are basic. *Personality and Individual Differences*, 13, 653-665.
- Çimen, M. (2022). *Fenomen temelli müzik eğitiminin fenomen temelli öğrenmenin boyutları, motivasyon ve benlik algısı üzerine etkisi*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Dobrota, S. -Ercegovic, I. R. (2015). The relationship between music preferences of different mode and tempo and personality traits - implications for music pedagogy. *Music Education Research*, 17 (2), 234-247.
- Greasley, A. E. vd. (2013). Exploring musical preferences: an in depth qualitative study of adults’ liking for music in their personal collections. *Qualitative Research in Psychology*, 10 (4), 402-427.
- Gül, S.S. -Nizam, Ö.K. (2021) Sosyal bilimlerde içerik ve söylem analizi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 42, 181-198.
- Hortaçsu, N. (2012.) *En güzel psikoloji sosyal psikoloji*. Ankara: İmge Kitabevi.
- İnanç, B.Y.-Yerlikaya, E. (2012). *Kişilik kuramları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Kabakçı B. (2019). *Müzik öğretmenlerinin iş doyumları ve benlik saygılarının farklı değişkenler açısından incelenmesi*. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Kaçmaz D. (2016). *Öğrencilerin kişilik ve benlik boyutlarının müzik tercihlerine etkisinin incelenmesi*. Malatya: İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Kaçmaz, D.-Çağlar, B. (2022). Koro müziği eğitimi ve özgüven kavramı üzerine kuramsal bir inceleme. *Eurasian Journal of Music and Dance*, 20, 163-176.
- Kağıtçıbaşı, Ç.-Cemalcılar, Z. (2019). *İnsan ve insanlar sosyal psikolojiye giriş*. İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Karakaş, S. (2014). Disiplinlerarası yaklaşımlar ve bilgi ve belge yönetimindeki yansımaları. *Ankara Üniversitesi Bilgi Ve Belge Yönetimi Bölümü 60.Yıl Armağan Kitabı*, (ed.: N. Özel-N. Er-Koçoğlu), 65-79. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları.

- Kopacz, M. (2005). Personality and music preferences: The influence of personality traits on preferences regarding musical elements. *Journal of Music Therapy*, 42, 216- 239.
- Legette, R. M. (1993). *The effect of a selected use of music instruction on the self-concept and academic achievement of elementary public school students*. Florida: Florida State University School of Music Unpublished Phd Thesis.
- Metin, O.-Ünal, Ş. (2022). İçerik analizi tekniği: İletişim bilimlerinde ve sosyolojide doktora tezlerinde kullanımı. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(Özel Sayı 2), 273-294.
- Parncutt, R. (2007). Systematic musicology and the history and future of western musical scholarship. *Journal of Interdisciplinary Music Studies*, 1(1), 1-32.
- Rawlings, D.-Ciancarelli, V. (1997). Music preference and the five-factor model of the NEO personality inventory. *Psychology of Music*, 25, 120-132.
- Rentfrow, P.J.-Gosling, S. D. (2003). The do re mi's of everyday life: the structure and personality correlates of music preferences. *Journal of Personality and Social Psychology*, 84, 1236-1256.
- Vispoel, W. P. vd. (2023). Understanding the structure of music self-concept from multiple analytical perspectives. *Annual Meeting of the American Psychological Association*. Washington, DC.
- Yıldırım, A.-Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Zweigenhaft, R. L. (2008). A do re mi encore: A closer look at the personality correlates of music preferences. *Journal of Individual Differences*, 29(1), 45-55.

Elektronik Kaynaklar

URL-1: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>, (Erişim: Eylül- Aralık 2024)

URL-2: <https://scholar.google.com/>, (Erişim: Eylül- Aralık 2024)

Extended Summary

Despite the existence of numerous subfields and titles under the umbrella of Musicology, interdisciplinary studies have witnessed a marked increase in recent years. "The most concise expression of the interdisciplinary approach is the combination, testing and reporting of the methods and knowledge of more than one discipline in order to investigate a subject, problem or experience that needs to be learnt or studied" (Karakaş, 2014:65). This inclination is evident in the contemporary scientific landscape, where such interdisciplinary approaches have become increasingly prevalent. Musicology aims to put forward a systematic approach by focusing on all elements of music, asking questions and establishing meaningful relationships. "Human sciences encompass disciplines and paradigms such as systematic musicology (or cultural musicology), philosophical aesthetics, theoretical sociology, semiotics, interpretive knowledge, music criticism, cultural studies and gender studies" (Parncutt, 2007:1). Music, in its capacity as a medium for reflecting and interpreting human emotions, is intricately linked to the study of personality and the self. Consequently, individuals' expressions concerning music and their interpretations thereof, in the context of self, will provide insights that are pertinent to amateur and professional musicians, composers, music researchers, music educators, and other relevant parties. In the context of our nation, scientific publications addressing *music psychology* and *education*, *musical preferences* and *tastes*, *music performance anxiety*, and *music therapy* have been documented.

However, there is a paucity of literature that systematically analyses the concepts of *personality* and *self* in relation to *music*.

Research into *personality* and *music*, *self* and *music*, and related concepts is largely situated within the framework of Musicology studies and the context of Music Psychology, with both individual and social dimensions being recognised. Consequently, this study aspires to furnish researchers with a comprehensive perspective by undertaking a thorough analysis of publications within this domain in our country. The study sought to address the following research questions: how are scientific publications on music with personality and self, distributed in terms of subject, concept, research design, sample group, data collection tools and data analysis methods?

The study adopts a descriptive qualitative research approach, underpinned by a content analysis of publications in the relevant literature. The study utilised document analysis to collect its data. The final number of publications included in the study was 64, covering the period from 2000 to 2024. The collected data were then subjected to content analysis. The data obtained through content analysis were analysed with frequency and percentage calculations from descriptive statistics methods using Microsoft Excel software. The distribution of publications according to the subjects with which they were associated, concepts related to personality, and concepts related to self was determined. It was found that the total number of code frequencies was different from 64, which was the number of publications included in the study, since studies could be coded with more than one code. During the course of the analyses, themes were created and presented in tables/graphs.

With respect to subject distribution, the prominent themes identified were *mood*, *academic achievement*, *music preference* and *appreciation*, and *social development* elements. With respect to concepts related to music, the prominent themes identified were *music education* and *instrument*. With respect to concepts related to personality, the prominent themes identified were *Big Five personality traits*. With respect to concepts related to self, the prominent themes identified were *self-esteem*. Personality and self-concepts are multidimensional concepts with both individual and social aspects. The social and cultural influences of music are in an ongoing interaction with the personality and self-constructs of individuals. Music, in its capacity as a cultural artefact, functions as a medium through which individuals and societies can define and reflect themselves. The reciprocal relationship between personality and self-concepts, music, and all musical experiences/practices is bidirectional, suggesting a dynamic and complex interplay between these factors. Consequently, the expansion and diversification of studies in the domain of music sciences is anticipated to facilitate a more profound comprehension of music.

"İyi Yayın Üzerine Kılavuzlar ve Yayın Etiği Komitesi'nin (COPE) Davranış Kuralları" çerçevesinde aşağıdaki beyanlara yer verilmiştir. / The following statements are included within the framework of "Guidelines on Good Publication and the Code of Conduct of the Publication Ethics Committee (COPE)":

İzinler ve Etik Kurul Belgesi/Permissions and Ethics Committee Certificate: Makale konusu ve kapsamı etik kurul onay belgesi gerektirmemektedir. / *The subject and scope of the article do not require an ethics committee approval.*

Finansman/Funding: Bu makale için herhangi bir kurum ve kuruluştan destek alınmamıştır. / *No support was received from any institution or organization for this article.*

Yapay Zekâ Kullanımı/Use of GenAI: Bu makalede yapay zekâdan yararlanılmamıştır. / *GenAI was not used in this article.*

Destek ve Teşekkür/Support and Acknowledgment: Destek ve teşekkür beyanı bulunmamaktadır. / *There is no statement of support or gratitude.*

Çıkar Çatışması Beyanı/Declaration of Conflicting Interests: Bu makalenin araştırması, yazarlığı veya yayınlanmasıyla ilgili olarak yazarın potansiyel bir çıkar çatışması yoktur. / *There is no potential conflict of interest for the author regarding the research, authorship or publication of this article.*

Yazarın Notu/Aauthor's Note: Yazarın bir notu yoktur. / *There is no author's note.*

Katkı Oramı Beyanı/Author Contributions: Makale tek yazarlıdır. / *The article has a single author.*